

III RIIGIKOGU

5. istungjärk. Protokoll nr. 146 (29).

1928.

III Riigikogu koosolek 30. märtsil 1928
kell 14.25 min.

Kokku on tulnud 94 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, rahaminister **A. Teetsov**, välisminister **H. Rebane**, põllutöökasminister **O. Köster**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, haridusminister **A. Möttus**, teedeminister **A. Kerem**, kohtuminister **T. Kalbus**, töö-hoolekandeminister **K. Soenberg**, sõjaminister **N. Reek**.

Päevakord:

1. Eesti-Läti ajutise majanduslepingu ja selle lõpuprotokollki kinnitamise seadus — II lugemisel.
2. Pikalaenu panga võlakirjade eest vastutamise seadus — III lugemisel.
3. Põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seadus — III lugemisel.
4. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
5. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 14.35 min.

1. Päevakorra täiendamine. Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku.

Päevakorda võetakse nähtava enamusega **H. Anniko** (krst) ettepanekul esimeseks päevakorra-punktiks komisjonide täiendavad valimised.

2. Komisjonide täiendavad valimised. Nähtava enamusega valitakse eelarve-komisjoni **A. Sternfeldt**’i asemele **L. Raudkepp** (krst).

3. Eesti-Läti ajutise majanduslepingu ja selle lõpuprotokollki kinnitamise seadus — II lugemisel. (Tekst III Rk. 5. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **F. Akel**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

4. Pikalaenu panga võlakirjade eest vastutamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 5. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman**.

Seaduseelnõu ühes redaktsiooniliste parandustega võetakse nähtava enamusega vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel redaktsiooni komisjoni andmata.

5. Põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seadus — III lugemisel. (Vaata tekst protokoll nr. 145 (28), veerg 946—958.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Loosalu**.

Juhataja **K. Einbund**: Käesoleva seaduseelnõu III lugemisel jätan ära üksikute paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel redaktsiooni komisjoni andmata.

6. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**.

Juhataja **K. Einbund**: Käesoleva seaduseelnõu II ja III lugemisel jätan ära seaduseelnõu üksikute osade teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus.

Riigikogu poolt 8. märtsil 1927. a. vastu võetud riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse § 3 (R. T. nr. 27 — 1927.) teha järgmised muudatused, arvates 1. aprillist 1928. a.

I.

Vähendada.

Välisministeeriumi alal:

B. Välisesindus.

	Liik	Arv	Kuupalk Kr.
Berliin.			
I sekretär-konsul	a	1	900
Rooma.			
Ametnik	a	1	285
Kaunas.			
Chargé d'affaires	a	1	750
Ametnik	v	1	200
Brüssel.			
Sekretär-asekonsul	a	1	525
Konstantinopol.			
Sekretär-asekonsul	a	1	600

Töö-hoolekandeministeeriumi alal:

B. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.

Maakonnaarst	a	11	65
Linnaarst	a	2	65
Linnaarst	a	11	60

2. Hoolekandeaasutused.

Vigaste laste kodu juhataja (Taheval)	a	1	220
Alaealiste tütarlaste kodu juhataja	a	1	155
Lastekodu juhataja (Aasperes, Murastes, Saksis, Narvas)	a	4	140
Juhataja abi (Taheval — ühtlasi õpetaja; Udrikul)	a	2	140
Juhataja abi (Narva lastekodus)	a	1	120
Õpetaja (Aasperes 1, Saksis 1, Taheval 1, Murastes 1)	4		Palk õpetajate palga-seaduse järgi.
Meister instruktor (Taheval 1, Udrikul 1, Imastus 3)	a	5	110
Invaliidide kodu juhataja (Imastus)	a	1	120
Kasvataja-lasteaednik (Aasperes 1, Murastes 1, Saksis 1)	v	3	75
Vanem õde (Vigaste laste kodus Taheval ja invaliidide kodus Imastus)	v	2	65
Pereema (vigaste laste kodus Taheval, invaliidide kodus Imastus, invaliidide ühiselumajas Tartus ja alaealiste tütarlaste kodus)	v	4	60
Kasvataja-põetaja (Taheva vigaste laste kodus)	v	1	60

Suurendada.

Haridusministeeriumi alal:

B. Riigi koolivalitsus.

2. Riigikoolid. Liik. Arv. Kuupalk Kr.

1) Riigikoolide õppejõud 18 Palk õpetajate palga-seaduse järgi.

m) Läänemaa ühisgümnaasium.

Juhataja	a	1	Palk õpetajate palga-seaduse järgi.
Juhataja abi	a	1	seaduse järgi.
Asjaajaja	a	1	75

Põllutööministeeriumi alal:

C. Põllumajanduse peavalitsus.

10. Helme põllutöökool.

Juhataja a 1 Palk õpetajate palga-seaduse järgi.

Õpetaja 3 Palk õpetajate palga-seaduse järgi.

11. Särevere kodumajanduskool.

Juhataja a 1 Palk õpetajate palga-seaduse järgi.

Õpetaja 3 Palk õpetajate palga-seaduse järgi.

Välisministeeriumi alal:

B. Välisesindus.

Berliin.

Nõunik (kui sekretär-konsul, siis kr. 900) a 1 1.050

Pariis.

Korrespondent v 1 175

Rooma.

II sekretär-asekonsul a 1 375

Kaunas.

Saadik a 1 935

II sekretär-asekonsul a 1 375

Belgia.

Sekretär-asekonsul a 1 525

Balkani riigid.

Sekretär-asekonsul a 1 600

Töö-hoolekandeministeeriumi alal:

B. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.

1. Tervishoiu- ja ravitsusasu- tused.

Vaimuhaigemaja juhataja (Seevaldis) a 1 280

Vaimuhaigemaja juhataja abi (Seevaldis) a 1 240

Vanem ordinaator (Seevaldis) a 1 200

Ordinaator (Jämejalal 1 ja Seevaldis 2) a 3 185

Majanduse juhataja (Seevaldis) a 1 185

Raamatupidaja-asjaajaja (Seevaldis) a 1 130

Tehnik (Seevaldis) a 1 110

Montöör (Seevaldis) v 1 90

Ülevaataja-õde (Seevaldis) v 3 70

Vanem õde (Seevaldis) v 5 65

	Liik.	Arv.	Kuupalk Kr.
Pereema (Seevaldis)	v	1	65
Pereema abi (Seevaldis)	v	1	60
Pesulao ülevaataja (Seevaldis)	v	1	60
Vanem kantsleiametnik	v	1	65
Kantsleiametnik	v	2	60
2. Hoolekandeaasutused.			
Lastekodu-sanatooriumi juhataja (Taheval)	a	1	220
Tütarlaste kodu juhataja (Saksis)	a	1	170
Õpetaja (Saksis)		2	} Palk õpetajate palgaseaduse järgi.
Majapidamise õpetaja (Saksis)		1	
Käsitööõpetaja (Saksis)		1	
Lastekodu juhataja (Vaivaras)	a	1	
Lastekodu juhataja abi (Vaivaras)	a	1	
Juhataja abi (Nõmme rinnalaste- ja emadekodus)	a	1	185
Meister-instruktor (pimedate eksternaadis)	a	1	110
Majandusejuhataja-asjaajaja (Taheval)	a	1	100
Röntgeni tehnik-montöör (Taheval)	a	1	100
Vanem õde (Taheval)	v	1	60
Raamatupidaja-asjaajaja (Vaivaras ja Saksis)	a	2	75
Kasvataja-lasteaednik (Vaivaras)	v	1	75
Kasvataja-põetaja (Taheval)	v	2	60
Õde (Nõmme rinnalaste- ja emadekodus ja Taheval)	v	2	60
Pereema (Taheval)	v	1	60

7. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
(Tekst III Rk. 5. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja.**

(Pealkiri.)

Haridusminister **A. Mõttus:** Väga austatud Riigikogu liikmed! Juba käesoleva seaduseelnõu I lugemisel oli mul au juhtida tähelepanu sellele, et Vabariigi Valitsus esineb seaduseelnõu II lugemisel vastava muudatusega. Mul

on au seda ettepanekut kirjalikult edasi anda. Ettepanek kõlab järgmiselt:

„Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse (R. T. nr. 22 — 1928) §§ 29 ja 31 muudetakse ja pannakse maksma 1. aprillist 1928. a. järgmises redaktsioonis:

§ 29. Avalikkude koolide õppejõududele on kooli ülevaataja kohustatud andma vas-

tava korteri ühes kütte ja valgustusega. Korteri eest (ühes kütte ja valgustusega) maksab korterisaaja üüri maa- või linnavalitsuse (riigikoolides haridusministeeriumi) poolt määratud normi järgi, kusjuures korterisaaja poolt maksetav üür ei tohi ületada 10% normaalpalgast. Kus ei ole võimalik korterit anda, seal makavad koolide ülevaatajad, välja arvatud valla- ja aleviomavalitsused, õppejõududele peale palga korteriraha, vallaliste õppejõududele 10% ja perekonnaga õppejõududele 15% normaalpalgast, kusjuures perekonnaga õppejõuks käesoleva paragrahvi mõttes loetakse õppejõud, kelle üleval pidada on abikaasa või alaealised või töövõimetud lapsed. Riigi hoolekandekoolis ja Harku koloniis antakse õppejõududele korter tasuta.

Käesolev paragrahv ei ole maksev Tallinna tehnikumi õppejõudude ja kaubalaeva mehaanikute kooli eriainet õpetajate kohta.

§ 31. Kui ühe perekonna liikmed on riigi või omavalitsuse teenistuses koolis või mujal ja ühele neist antakse teenistusetasuna korter natuuras või makstakse korteriraha, siis ei ole teistel sama perekonna liikmeil õppejõududena õigust saada korterit ega korteriraha. Ühe perekonna liikmeil ei või olla ühes ja samas koolis lisatunde; erandi võib lubada § 21. korras ja piirides ainult tungiva tarbe korral, kui seda nõuavad kooli huvid. Ühe perekonna liikmeiks loetakse käesolevas paragrahvis tähendatud juhtudel mees ja naine, vanemad ja lapsed, kui nad elavad koos ja neil on ühine majapidamine.“

See ei ole iseenesest ka rahaasjanduse komisjoni liikmetele võõras, sest see ettepanek on olnud rahaasjanduse komisjonis ja sellega oldakse sisuliselt tuttav. Esimesel lugemisel ma põhjendasin juba seda ettepanekut, nii et tema juures pikemalt enam ei peatu. Loodan, et Riigikogu selle ettepaneku vastu võtab.

Juhataja **K. Einbund:** Asun pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

(Seaduseelnõu tekst.)

R. Penno (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina, sõna võttes isiklikult, tahaksin tähendada, et mina sugugi haridusministri ettepaneku vastu ei kõnele. Aga juhiksin mõningale asjaolule tähelepanu, mis minu arvamise järgi küllalt otstarbekohane ei ole ja mis iseenesest üksikud asjad segi paiskab. Nimelt on paljud omavalitsused omad eelarved kokku seadnud ja nende eelarved on vastu võetud, missugustes eelarvetes sees on vastavate kalkulatsioonide alusel summad õpetajate ja koolide ülalpidamiseks.

Praeguse redaktsiooni järgi tõusevad omavalitsuste kulud. Vallad ja alevid on küll sellest väljas, aga maakonna omavalitsused on siia juurde tulnud. Peale selle on juurde tulnud veel teised erikoolid, mille ülalpidamise kulud lähevad maakonna omavalitsuste kanda. Kuigi need summad võrdlemisi väikesed on, siiski ei ole see soovitav, kui arvesse võtta asjaolu, et maakonna omavalitsuste eelarved on niikuinii puudujäägiga kokku seatud, et meie seda kulukoormat veelgi suurendame. Ma sisuliselt ei vaidle haridusministri paranduse vastu, vaid isiklikult juhtisin ainult tähelepanu omavalitsuste raskuste peale.

K. Tonkman (põl) (Kõneleja poolt läbi vaatamata ja parandamata): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minu arusaamise järgi ei ole õige härra haridusministri talitamiseviisi. Hariduskomisjoni liikmetel olid need parandus-ettepanekud käes, mis härra haridusminister ette kandis, kuid sisuliselt arutati seda seaduseelnõu sarnasel kujul, nagu praegu aruandja ette kandis, ning härra haridusministri ettepanekud jäeti arutamata. Õeldi, et meie arutame seaduseelnõu Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kujul. Nüüd aga teeb haridusminister laiaulatusliku ettepaneku, mida võiks rahaasjanduse komisjon sisuliselt kaaluda ja mis hädatarvilik on. Ei saa pooldada härra haridusministri talitusviisi, ilma et rahaasjanduse komisjon ja Riigikogu liikmed oleksid saanud seda küsimust sisuliselt arutada.

Kui Vabariigi Valitsus on asunud teisele seisukohale haridusministri kaudu, siis oleks õige, et parandus-ettepanekud antaks rahaasjanduse komisjoni sisuliseks arutamiseks. Rahaasjanduse komisjonis võiks seda küsimust kaaluda ja parandus-ettepanekud teha, kuna Riigikogu koosolekul absoluut võimata on seda teha. Kuidas peame siis seda seadust nüüd hääletama?

Veel kord ütlen, et ma ei vaidle sisuliselt selle ettepaneku vastu, kuid vormilistel põhjustel ei saa ma seda laiaulatuslikku parandus-ettepanekut pooldada. Kui härra haridusminister jääb oma ettepaneku juurde, siis teen ettepaneku, anda härra haridusministri ettepanek rahaasjanduse komisjoni.

Teen ettepaneku, anda härra haridusministri ettepanek rahaasjanduse komisjoni sisuliseks arutamiseks.

O. Kask (töer): Kõrgesti austatud härrad Riigikogu liikmed! Mina kuulsin eile rahaasjanduse komisjonis pealt, kui seda tähtsat küsimust arutati, ja pean ütleva, et see natukene teisiti oli. Hääletamisel võeti vastu

Vabariigi Valitsuse ettepanek, kuna teine vähe-musse jäi. Nüüd on Vabariigi Valitsuse ettepanek paljundatud ja Riigikogu liikmetele välja jagatud, ja selle seletuskirjas on öeldud, et rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega. (Vahelhüüe.)

Valitsuse ettepaneku esitab täna rahaasjanduse komisjon, kuid härra haridusminister tähendas, et Vabariigi Valitsus on nõus seda muutma ja et valitsus esineb haridusministri näol uue ettepanekuga.

On selge, et siin on eksitud terve selle seaduse vastuvõtmisel. Ma ei vaidle ka praegu selle korteriteandmise vastu. Kui ma praegu sõna võtsin, siis mitte rühma nimel, vaid kui omavalitsuse tegelane.

Seaduse põhjal pidid omavalitsused oma eelarved kokku seadma 1. märtsiks. Suuremal jaol on see tehtud ja nüüd tuleks sarnane muudatus, mis eelarve tasakaalust välja lööb. Ma vaidlen selle tendentsi vastu, millega siin omavalitsusi alaliselt puudutatakse. Kõik asutused saavad kindla korra järgi töötada. Kuid omavalitsused ei saa korralikult töötada, kui seadusi nii antakse, millega üle 50 miljoni kulused ootamata juurde lisatakse, ilma tulude andmata. Arvan, et sarnaselt seadusi anda ei ole õige. Ma juhin selle peale tähelepanu, et kui oli kaalumisel õpetajate palgaseadus, siis linnadele teatud määral vastu tuldi selles mõttes, et algkooliõpetajad saavad palka 80% riigilt ja 20% omavalitsuselt. Keskkooli õpetaja, kui riigiteenija, saab täieliku palga riigilt. Pean ütleva, siin olid teatud põhjused linna omavalitsustele vastutulemiseks, sest et mitme seadusega ainult uusi kulusid peale on pandud. Nii anti kalapüügiseadus välja, mis ühe hoobiga võõrandas tasuta kõik omavalitsuste veed. Tuli isegi sarnane nähtus ette, kus supelranna vesi oli võõrandatud, mis pärastpoole määruse teel küll ühe kilomeetri võrra tagasi saadi.

Teine nüisugune seadus on popsiseadus, mille läbi terve rida omavalitsusi suured summad kaotanud. (J. Teemant, põl: Aga talumehele ei tähenda midagi.) Kuulge, kui isikul on 300 vakamaad, siis pole see kellegi pops. Aga praegu on palju 300-vakamaalisi maid, mis linna käest ära lähevad. (M. Laarman, põl: Neljasajalisi talusid ei ole.) Teie tunnete, härra Laarman, väga hästi meie talusid. Seal on kõik kaugelt üle 150 vakamaa. Popsiseaduse läbi näiteks kaotab Pärnu eelarve korras aastas 750.000 marka. (J. Teemant, põl: Siplege aga siis peale seal nõõri otsas!) Mitte siplemine nõõri otsas! Meie oleme

tahtnud olukorda parandada, kuid sel teel, kuidas Teie läbi surute omavalitsuste ja vallavalitsuste suhtes, ei ole see õige. (K. Tonkman, põl: Mis tarvis siis teiste kulul rikastuda!) Ega siis linna omavalitsuse varandus ei ole üksikute isikute, vaid terve rahva, kogukonna varandus. Aga ma küsin, mis õigusega seda tehakse, kui võetakse rahva käest varandus ära, et üksikuid rikastada? (M. Laarman, põl: Mis õigus on Teil...) Härra Laarman, praegu ei ole see küsimus kõne all. Ma võin mõned näited tuua. Mul oleks väga palju öelda, sest Teie olete kurja juur. Teie olete linnamees, Pärnu linna kodanik, aga, pean ütleva, väga halb kodanik, kes linna vastu töötab, ja ainult sellepärast, et linnavalitsus 6—7 aastat tagasi Teilt rendimõisa oli sunnitud ära võtma. (R. Penno, as: Nüüd andsite härra Laarman'ile õige hea atestatsiooni, kui linnamees. — Vahelhüüded keskelt.) Meie tunneme härra Laarman'i Pärnus väga hästi, Teie nähtavasti veel mitte. (Vahelhüüde paremalt poolt: Laarman tunneb Teid ka!) Väga kena.

Teine asi, mis raskusi linna omavalitsustele toonud ja nende sissetulekuid vähendanud, on alkoholi seadus, millega on omavalitsustest mööda mindud. Selle järgi tekib trahtereid kahesuguseid. Ühed on need, kes maksud maksavad, teised aga ei maksa. Meie ei tohi sarnast omavalitsuse politikat ajada, mis kodanikkudele uusi makse peale paneb. Meie peame oma kuludele, mis meil olemas, otsima teisi teid. Kuid iga uus seadus, mis tuleb, toob tingimata suuri koormaid kaasa, kuid mingisuguseid tulusid selle vastu ette nähtud ei ole. See tee, sarnane talituseviis raskendab omavalitsuste seisukorda. Maakonna omavalitsuste seisukoht on raskem, kui linna omavalitsuste oma. Neil ei ole varandust j.n.e., kuid ka linna omavalitsuste seisukord on praegu halvem kui kunagi varem. Võib öelda, meie maksuseadus ja üldine omavalitsuse seadus on hea, aga iga seadus, millist muudetakse, toob alaliselt uusi koormaid kaasa. Ei või millegi peale kindel olla.

Pea ütleva, linna maksuseadust ei tohi ka äärmise pingutusega läbi viia ja kodanikkudele uusi koormaid kaela panna, et teatud kulusid kätte saada. Sellepärast ei ole õiglane ka käesolevat seadust anda, ilma et kaalutaks, kui palju see kulusid kaasa toob.

Ma toon võrdluse. Öeldakse, et omavalitsus on kergenduse saanud sellega, et algkoolide palka tasutakse riigilt endise 50% asemel 20%. Linnavalitsuste poolt on andmed kokku võetud. Pärnu kohta on mul need täpsed. Teiste linnade kohta on mul üld-

andmed, mis ajalehtedes ilmunud. Ennem tegi välja õpetajate palgast linna osa 3.282.684 marka, uue palgaseaduse järgi aga, kus arvestatakse 20%-ga, 1.832.340 marka. Korterirahad algkooli õpetajaile, kusjuures on võetud 10 ja 15%, arvestades sellega, kas õpetaja perekonnainimene või vallaline, keskmiselt oleks see umbes 13½%, on 751.800 marka. Peale selle tuleb juurde riigiteenijate korteriraha, sest keskkooli õpetajad loetakse riigiteenijateks — 990.900 marka, see on ligi üks miljon. Kokku teeks see summa 3.575.040 marka. See on palju rohkem, kui enne 50% juures. Tagajärg on seega vastupidine kergendusele. (R. Penno, as: Maakondadel on sama suured kulud.) Maakondadega on lugu teine, sest nad on elanud riigi dotatsioonide abil. Linnad ei ole aga seda tarvitanud, meie elame oma ette ja oleme läbi saanud. Nüüd aga, kui nii suured väljaminekud peale pannakse, oleme ka sunnitud rahaministeeriumi poole pöörama, et riigi käest toetust saada dotatsioonide näol. (M. Laarman, põl: Kumb kõvem omavalitsus on, kas vald või linn?) Mis sellel praeguse asjaga ühist on? (M. Laarman, põl: Kas Teie siis, härra linnapea, ei ole lugenud seda kooliõpetajate palgaseadust, soovitaksin lugeda.) Kuulge, härra Laarman, ma olen ise koolivalitsuse juhataja kohapeal ja tean väga hästi, mis seal on. Seal on palju niisuguseid selgusetu asju, mida haridusministeerium peab lahendama. (Vahelhüüded paremalt poolt.) Mis teie „Kajas“ kirjutate, on täiesti demagoogia. (K. Tonkman, põl: Kas siis vald ei anna kooliõpetajale korterit?) Valla seisukord on teine. Vallas on koolimaja, mille juures on ka korterid, vallas ei saa kooliõpetaja korter mitu kilomeetrit koolimajast eemal olla mõnes talus. Vallas peab olema korter koolimaja juures, aga linnas ei saa seda läbi viia. (Vahelhüüded.) Meie saaksime selle küsimuse väga hästi lahendada, kui valitsus uue õpetajate palgaseaduse esitaks, kus need küsimused selgitatud oleksid vastastikuste kokkulepete teel. Kui meile pannakse uued kulud peale, et teie peate siiski maksma ja võtke, kust teie tahate, kuigi meil eelarved juba vastu võetud on, siis ei ole see õige tee. Rahaasjanduse komisjonis on seda asja kaks korda kaalutud. Seaduse andmisel 1. märtsil võeti vastu ilma kaalumiseta see parandus, mis rkl. Laarman tegi, ja täna esitab rahaasjanduse komisjon uue ettepaneku, mis täiesti rahuldab. Mina räägin selle kaitseks. Mina ei räägi ka vastu haridusministrile ja arvan, et kui valitsus sügiseks uue palgaseaduse esitab, et siis saavad

õpetajad ja omavalitsused omavahel seda asja kokkuleppe teel lahendada. Aga seda kohustuseks teha, ning sarnaselt protsendid määrata, see on võimatu. See sunnib meie linnu pöörama rahaministri poole dotatsioonide järele. Meie kohus on püüda asju koha peal korralikult ajada. Kui see meile aga raskeks tehakse, siis vireleme päevast päeva ja peame uusi makse elanikkudele peale panema, mis ei ole õige tee, ja ma arvan, et seda ei soovi keegi.

Arvan, et kui seda asja tõsiselt võetakse, siis selge on, et sarnane seadusandlik politika õige ei ole, vaid sarnased küsimused, mis puudutavad suuri kulusid, miljonitesse ulatuvaid kulusid, peaks rahaasjanduse komisjonis kaalutama ja mitte ülepeakaela otsustatama. Rahaasjanduse komisjon on täna õige ettepanekuga esinenud ja mina soovitsin küll, et see ettepanek vastu võetaks. Selle all ei kannataks ükski pool, sest hea tahtmise juures saavad omavalitsused ja õpetajad kokku leppida.

A. Anderkopp (töer): Mul on au, austatud Riigikogu liikmed, oma rühma nimel kaks asja teatavaks teha. (J. Teemant, põl: Kas see ei olnud rühma nimel, mis rkl. Kask ütles?) Ei olnud. Esiteks, et meie rühm toetab seda ettepanekut, mille haridusminister teisel lugemisel tegi, ja teiseks soovitate kõiki neid raskusi, mille peale rkl. Kask täna tähelepanu juhtis, Vabariigi Valitsuses tõsiselt kaalumisele võtta, mitte ainult nende põhjuste pärast, mis täna kuuldavale toodud, vaid ka teiste mõttes, et siin parandust tuua omavalitsuste olukorrale laemas mõttes, mille peale meil ka võimalus oli riigi eelarve teisel lugemisel tähelepanu juhtida.

K. Tonkman (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ei ole õige, mis härra rkl. Kask siin tähendas, et see parandus-ettepanek on rahaasjanduse komisjonis arutamisel olnud. Seaduseelnõu käik oli järgmine. Rahaasjanduse komisjoni liikmetele oli kätte saadetud parandus-ettepanek, mille täna haridusminister ette kandis. Kõik komisjoni liikmed olid arvamisel, et see pidi algettepanek olema, mis arutamisele tuleb, kui korraga komisjoni koosolekul selgus, et aruandjal hoopis teine tekst, mida ta ette kandis. Alles komisjoni koosolekul anti Vabariigi Valitsuse algettepanek komisjoni liikmetele kätte. Arvasime, et see oli Vabariigi Valitsuse ettepanek, mille haridusminister parandus-ettepanekuna tegi. Nüüd korraga selgus rahaasjanduse komisjonis, et valitsusel on hoopis teine seisukoht.

Tekkis küsimus, missugust ettepanekut arutada. Komisjoni juhataja konstateeris, et meie arutame seda seaduseelnõu, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud, et see on alus. Ja seaduseelnõu arutati läbi, ilma et oleks haridusministri parandus-ettepanek üldse kõne alla tulnud. Kui nüüd haridusminister siin ettepaneku teeb, et seda parandus-ettepanekut läbi viia, siis on rahaasjanduse komisjoni liikmed täiesti väljapääsemata seisukorda pandud. Rahaasjanduse komisjoni liikmetest olid paljud küsimusest huvitatud, mille haridusminister ette pani, ja oleks võinud sisuliselt seadust parandada, kuid see võimalus on rahaasjanduse komisjoni liikmetelt ära võetud sellepärast, et Vabariigi Valitsusel oli teine tekst ja haridusminister ei esinenud selle parandus-ettepanekuga. (Haridusminister A. Mõttus'e vahelhüüe.) Härra minister, Teie ei öelnud, et teete parandus-ettepaneku. Nüüd aga tuleb härra haridusminister siia ja ütleb, et ta teeb parandus-ettepaneku. Ei saa nii pikka paragrahvi ilma sisulise arutamiseteta kohe vastu võtta, ja parandus-ettepanekuid on ka praegu võimata selle lühikese aja jooksul teha. Arvan, et minu ettepanek täiesti põhjendatud on, et haridusministri ettepanek tuleb anda rahaasjanduse komisjoni. Ja ma loodan, et härra haridusminister ise ka seisukorrast aru saab ja ei tule ettepanekuga, mis segadust sünnitab. Ei ole lubatav niimoodi välja astuda. (Haridusminister A. Mõttus'e vahelhüüe.) Härra haridusminister, minge rääkige maal ka niimoodi nagu siin. (Haridusminister A. Mõttus'e vahelhüüe.)

M. Laarman (põl): Ma ei oleks käesoleva seaduseelnõu arutamisel sõna võtnud, aga Riigikogu kõnetooli ilmus omavalitsuse liige, mitte Riigikogu liige, Pärnu linnapea härra Kask. Ta rääkis selles toonis, mis tal kodus omane, mis natuke kõrge oli, sest ta unustas, et ta ei istu linnapea toolil, vaid seisab Riigikogu kõnetoolil. Selle üleoleva tooni vastu vaidlen ma.

Ma pean tähendama, et lugupeetud omavalitsuse tegelane härra Kask eksis sellega, kui ta tahtis mulle selle au anda, nagu oleksin mina teinud teatava ettepaneku, kooliõpetajate priikorterite asjas. See on lausa eksitus. Mina toetasin ainult härra Usai ettepanekut. (Naer.—Vahelhüüded.) Kui härra Kask enesele lubab niisugused kõrvalekaldumised tõsiasjadest ja kõneleb ise sealjuures, et teised tegevat demagoogiat j.n.e., siis neil sõnadel puudub alus.

Mis puutub käesolevasse seadusesse, siis oleme läinud siin natuke segamini. Eile

arutasime seda seaduseelnõu, mis Vabariigi Valitsuse nimel ja poolt rahaasjanduse komisjonile oli antud. Esiialgu oli arusaamatu, missugust seaduseelnõu meie arutasime, sest meile oli härra haridusministri poolt kätte saadetud veel teine projekt. Meie arutasime pärast siiski seda projekti, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud, ja võtsime selle lõpuks ka vastu.

Tõsi küll, et hääletamisele tuli ka härra haridusministri poolt esitatud projekt, aga selle esitas vastuvõtmiseks härra Tiks. Härra haridusminister on härra Tiksigi ja üldse vastasrinnaga nähtavalt teinud ühise ettepaneku, ja siis ei ole ime, kui viimasel ajal räägitakse ühest uuest koalitsioonist.

A. Oinas (stp): Rkl. Tonkman andis ühenduse, mis esimeses osas õige oli. Peab tunnustama, komisjoni asjaajamine ei olnud nii, nagu ta peab olema. Haridusminister andis komisjoni liikmetele seaduseelnõu öeldes, et see seaduseelnõu tuleb arutamisele kui õpetajate palgaseaduse muutmise eelnõu. Seaduseelnõu võeti ka vastu I lugemisel. Järgmiseks komisjoni koosolekuks anti Riigikogu liikmetele trükitud kujul seaduseelnõu, mis läks lahku komisjoni liikmetele varemalt haridusministri poolt antud seaduseelnõust, kuid komisjonis selgus, et õieti see trükitud kujul väljajagatud seaduseelnõu oligi vormilikult Riigikogule esitatud.

Kuid härra Tonkman eksib ja ei tee õiget järeldust, kui ta ütleb, et Riigikogu ei saa haridusministri tänast ettepanekut otsustada, sest komisjonis ei olevat seda kaalutud. See asi nii ei olnud. Otsekohe, kui teatavaks sai, et valitsuse ettepanek on see, mis trükitud kujul Riigikogu liikmetele kätte anti, mitte aga see, mis haridusminister komisjoni liikmetele kätte andis, tegi rkl. Tiks II lugemisel ettepaneku, et võetaks vastu tekst, mis haridusminister ette pani. Komisjonis oli viimane tekst arutamisel. Sellele tehti parandusi ja neid hääletatigi. Võeti isegi parandused vastu. Kuid lõpuhääletamisel jäi ettepanek tervikuna vähemusse. Võeti vastu tekst, mille praegu komisjon ametlikult esitab Riigikogule vastuvõtmiseks. Sellega on Riigikogul täiesti võimalik praegusel Riigikogu koosolekul arutamisele võtta ja otsustada seda redaktsiooni, mis haridusminister ette paneb, sest et see redaktsioon oli komisjonis arutamisel.

Sisuliselt on selle redaktsiooni vastuvõtmine õigem. Praegu ei ole siin arutamisel mitte mõnesugune koalitsiooni küsimus, vaid otsustarbekohasem ja õigem õpetajate palga- ja korteriküsimuse lahendamine.

O. Liigand (rhv): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Härrad Oinas ja Laarmann õiendasid juba ära, mida ma öelda tahtsin, nimelt selle, mida härra Tonkman õieti ei kujutanud, et käesoleva seaduseelnõu mõlemad variandid olid rahaasjanduse komisjonis arutamisel. Tehti parandusi ja hääletati neid ka. Ma tahtsin veel ainult ühte momenti seletada, mis pärast koalitsiooni rühmad hääletasid komisjonis esimese variandi poolt ja mitte selle variandi poolt, mille täna härra haridusminister ette pani. (J. Teemant, põl: Aga missugune koalitsioon?) Praegune Vabariigi Valitsuse koalitsioon. Arvati, et trükitud ettepanek, mis kätte tuli hiljem, on see, mida Vabariigi Valitsus soovib, kuna teise peale vaatab kui hädaabinõu peale, kui esimest vastu ei võeta. Kuna aga nüüd Vabariigi Valitsuse poolt on esitatud teine variant, siis minu arvates koalitsiooni rühmadel ei tohiks olla valitsuse ettepanekust mingit kahtlust. Ühtlasi on selge, et ei ole mingit mõtet § 31 rahaasjanduse komisjoni tagasi anda, kus ta läbi arutatud on paralleelselt teise ettepanekuga.

J. Tiks (stp): Teiste Riigikogu liikmete poolt ettepoole võin niipalju lisaks öelda, et käesoleva seaduseelnõu esimesele lugemisele rahaasjanduse komisjoni oli kutsutud linnade liidu, maakondade liidu ja õpetajate liidu esindajad, ja need võisid ainult selle seaduseelnõu teksti kohta oma mõtteid avaldada, mille täna esitas härra haridusminister, sest teist teksti sel korral ei olnud. (R. Penno, as: Aga mis need maakondade liidu ja linnade liidu esindajate seisukohad olid?) Sellepärast ei saanud ka olematu arutada. Linnade liidu, maakondade liidu ja õpetajate liidu esindajad ei teadnud seda. Sisuliselt räägiti I lugemisel selle üle, ja et I lugemisel aruandja teksti ette ei loe, siis jäi see arusaamatus II lugemise alguseni püsima, mis alles eile selgus.

B. Oja (töer): Ma teen Vabariigi Valitsuse poolt tehtud ettepanekule lisanduse, nimelt § 29. esimese lõike lõppu juurde võtta: „kui mehel ja naisel mõlemal teenistus, loetakse perekonna ülalpidajaks mees“. See küsimus oli rahaasjanduse komisjonis arutamisel, kui praegune Vabariigi Valitsuse poolt tehtud ettepanek komisjonis hääletamisel oli, ja see parandus-ettepanek võeti ka rahaasjanduse komisjoni poolt vastu, ehk küll pärast Vabariigi Valitsuse poolt ettepanekud terve paragrahv rahaasjanduse komisjonis vähemusse jäi.

Juhataja **K. Einbund**: Ettepanekud on — rkl. Tonkman'ilt... (K. Tonkman, põl: Ma võtan oma ettepaneku tagasi eeldades, et Vabariigi Valitsuse ettepanek vastu võetakse.) Sissejuhatava osa kohta on haridusministrilt täiendav ettepanek, kuid sissejuhatav osa ei tuleks otsekohe hääletamisele, vaid pärast paragrahvide hääletamist, kui selgunud, missuguseid paragrahve muudetakse.

Aruandja **B. Oja** (lõpusõna): Pean tähendama, et see seaduseelnõu rahaasjanduse komisjonis arutamisel on olnud. Seaduseelnõu on tulnud Riigikogusse 23. märtsil, ja samal päeval valiti aruandja ning anti eelnõu aruandja kätte. Mis puutub sellesse, et haridusminister ettepaneku tegi, mis nüüd Vabariigi Valitsuse poolt esitatud on, ja et esimene ettepanek rahaasjanduse komisjonis paljudamata arutamisel oli, siis oli sarnane olukord tingitud puht tehnilistest põhjustest, mis olenesid ära riigitrukikojast. Ettepanek, mille tegi härra haridusminister Vabariigi Valitsuse nimel, on rahaasjanduse komisjonis arutamisel olnud, kuid on seal vähemusse jäänud, sellepärast ei saa ma selle ettepanekuga raha-

asjanduse komisjoni nimel ühineda ja palun seda eraldi hääletada.

Juhataja **K. Einbund**: Panen hääletamisele rkl. Oja ettepaneku. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Oja ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb § 29. haridusministri poolt esitatud redaktsioonis ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 29 haridusministri redaktsioonis vastu võetud.

Haridusministri poolt on esitatud uus § 31. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 31 vastu võetud.

Hääletamisele tuleb sissejuhatav osa haridusministri redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on sissejuhatav osa vastu võetud.

Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 15.35 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Sekretär **M. Juhkam**.